

SOU 2017:46 Stärkt ordning och säkerhet i domstol

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor och tjejer samt utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor och tjejer även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattande synpunkter

Rörande den utredning som presenteras i SOU 2017:46 "Stärkt ordning och säkerhet i domstol" avser Roks att huvudsakligen kommentera följande avsnitt:

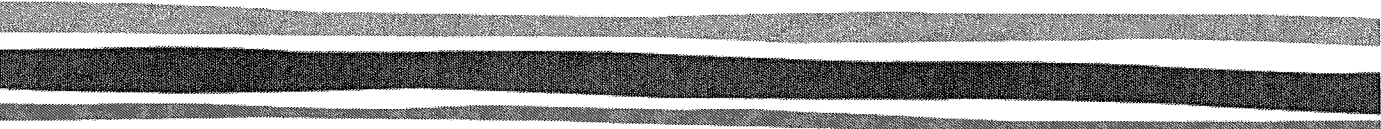
Sidan 42 samt kapitel 7.5, sidorna 171–175, rörande förslag till lag om ändring i brottsbalken (1962:700) vilken lämnar förslag om skärpning avseende spridning av bilder som utgör ett intrång i den berördes privatliv.

Kapitel 5, sidorna 103–108 rörande större trygghet för parter och vittnen.

Kapitel 5.2, sidorna 109–112, rörande mer effektiva åtgärder mot påtryckningar.

Kapitel 5.3, sidorna 112–119, rörande videokonferens.

Avgränsningen görs i syfte att endast kommentera de för organisationens ovan stadgade intressen och utgångspunkter.

Avseende kapitel 5 anføres följande:

Roks välkomnar förslaget om användandet av sidosalar i proaktivt säkerhetssyfte i mål där det kan antas att påtryckningar eller störningar kan förekomma. Även i sådana mål där stängda dörrar ofta används kan det finnas ett behov av att använda sidosalar för att undvika att målsäganden blir påverkad av åhörare innan rätten hunnit besluta om stängda dörrar.

Roks delar utredningens slutsats avseende att ett utökat användande av sidosalar inte skulle innebära någon inskränkning varken i offentlighetsprincipen eller för den tilltalades rättssäkerhet eftersom att förhandlingen kan följas direkt genom både ljud och bild varför det inte bör finnas något hinder för att i proaktivt säkerhetssyfte använda sidosalar i större utsträckning än vad som sker idag.

Avseende 5.2 anføres följande:

Roks stödjer förslaget avseenden ordförandens utökade befogenhet att besluta att en part eller åhörare som utsätter målsägande eller vittne för påtryckningar under huvudförhandlingen ska kunna utvisas från rättssalen. Den nuvarande regleringen som endast bemyndigar ordföranden att utvisa den som under målsägandes eller vittnets förhör påverkar utsagan kan utvisas blir verkningslöst i de fall där påverkan sker under annan tid under förhandlingen. Roks ser därför mycket positivt på utredningens ambition att stärka stödet och skyddet för målsäganden under hela huvudförhandlingen vilket förbättrar målsägandens möjligheter att på ett så tillfredsställande sätt som möjligt utge sin utsaga.

Avseende kapitel 5.3 anføres följande:

Roks välkomnar varmt förslaget om ändringarna i regleringen om videokonferens i domstolen. Av utredningen framgår att det anses svårt för rätten att bedöma en enskild parts eller vittnes rädsla varför rekvisitet om att rädslan ska vara *påtaglig* tas bort. Roks välkomnar detta eftersom att det är direkt stötande att ifrågasätta och bedöma allvarlighetsgraden i en målsägandes oro inför en konfrontation med gärningsmannen efter ett allvarligt brott. I utredningen föreslås att möjlighet ska ges till rätten att själva utreda huruvida videokonferens ska användas utan att målsäganden själv ska behöva uttrycka rädsla eller oro. Resonemanget välkomnas eftersom att det ökar chanserna för målsäganden som inte känner till att möjlighet till videokonferens finns erbjuds möjlighet att närvara genom en sådan.

Dock ser Roks faran i att endast ge rätten *möjlighet* att utreda om behov av användning av videokonferens behövs i det aktuella målet. För att försäkra en god och förutsägbar kvalitet på bemötandet av målsäganden som inte blir beroende av domarens egna preferenser föreslår därför Roks att rätten ska åläggas *skyldighet* att ex officio pröva behovet av

användandet av videokonferens i sexualbrott och fridskränkingsbrott. Alternativt att det, i nämnda typer av brott, ska föreligga en presumtion om användandet av videokonferens. Det kan hävdas att rätten till kontradiktion för den tilltalade till viss del inskränks genom användandet av videokonferens. Utvecklingen inom tekniken samt den ständigt pågående utvecklingen, ger dock för handen att kvalitén på videokonferens måste anses närmast likvärdig som personlig närvaro i rättssalen. Roks anser därför, i likhet med utredningen, att den tidigare restriktiviteten mot att inte fysiskt närvara i domstolen är obsolet eftersom att ljud-och bildtekniken utvecklats på ett tillfredsställande sätt varför en presumtion om videokonferens i nämnda mål är rimlig och ur rättssäkerhetsaspekt motiverad.

Avseende kapitel 7.5 anføres följande:

Roks ställer sig positiva till utredningens förslag om att kriminalisera spridandet av sådana bilder som otillåtet tagits under en huvudförhandling eller i domstolens övriga lokaler. Som tidigare nämnts är det av yttersta vikt för rättssäkerheten att domstolen är en fredad plats för ytterligare övergrepp och intrång. I mål som rör mäns våld mot kvinnor kan sådan bildspridning även upplevas som hotfull för kvinnan samt försvåra hennes fortsatta liv och rehabilitering. Lagförslaget är även välkomnat ur ett effektivitetshänseende eftersom att det utökar möjligheten till lagföring av otillbörlig påverkan av parter och vittnen.

Övergripande synpunkter

Roks anser att det är av absolut vikt för rättssäkerheten att domstolen upplevs som en trygg plats. I det fall otillbörliga påtryckningar mot parter och vittnen tillåts fortgå riskerar målsägande under förhör att korrigera eller underdriva upplevda situationer. Målsägandens möjlighet till upprättelse och access to justice är därför i hög grad sammankopplad med hur fritt hon vågar redogöra för sin utsaga under rättsprocessen. På samma sätt kan vittnen riskera att glömma vitala delar i vittnesförhöret. I yttersta fall riskerar anmälningsbenägenheten samt viljan att vittna att minska, något som skulle underminera hela institutet för effektiv rättsskipning.

Roks erfar att det, för många kvinnor som utsatts för mäns våld, ofta är vid huvudförhandlingen som den första konfrontationen efter brottet och separationen sker med den som utsatt henne för brott. Det är därför av yttersta vikt att domstolen är en trygg plats för såväl målsäganden som de vittnen som är kallade. Det är även viktigt för målsägandens och vittnets upplevda förtroende för domstolen att denna kan upprätthålla en tillfredsställande säkerhet under, och i anslutning med, förhandlingen. Roks ställer sig därför mycket positiva till utredningens övergripande ambition och fokus som syftar till att stärka målsägandes och vittnens möjlighet till en trygg rättsprocess där utsagor ges möjlighet att återges på ett så fritt sätt som möjligt. Roks anser i likhet med utredningen att en

rättsprocess aldrig får bli en plats där målsägande riskerar att utsättas för ytterligare övergrepp och kränkningar.

I detta ärende har ordförande Zozan Inci beslutat. Styrelseledamot Jessica Engman har varit föredragande.

Stockholm den 2017-09-06

Zozan Inci
Ordförande Roks